

Referensgrupp fria professionella kulturskapare och övrig regional kulturutveckling

Fastställt av regionstyrelsen
Framtagen av regionstyrelseförvaltningen
Datum 2026-02-20
Gäller 2026
Ärendenr RS 2026/242
Version [1.0]

Bildtext: Konstverk av Björn Erling Evensen, foto Karin Leoson

Referensgrupp fria professionella kulturskapare och övrig regional kulturutveckling

Innehåll

1. Inledning	3
1.1 Bakgrund	3
1.2 Region Gotlands referensgrupp fria professionella kulturskapare	3
1.2.1 Syfte	3
1.2.2 Riktlinjer och arbetssätt idag	4
1.3 Varför förändring?	4
1.3.1 Process förändringsarbete	5
1.3.2 Identifierade behov	5
1.3.3 Förslag	5
2 Riktlinjer för referensgrupp fria professionella kulturskapare	6
2.1 Syfte	6
2.2 Mål	6
2.3. Uppdrag	6
2.4 Deltagare	6
2.5 Ersättning	7
3 Arbetsprocess referensgrupp fria professionella	8
3.1 Gruppen sätts samman	8
3.1.1 Utlysning	8
3.1.2 Vem kan söka?	8
3.1.3 Ansökan	8
3.1.4 Urval	8
3.1.5 Introduktion av nya medlemmar	9
3.2 Möten	9
3.2.1 Mötesplanering	9
3.2.2 Förmöten	9
3.2.3 Delta på möte	9
3.2.4 Mötesanteckningar	9
3.3 Fakturering	10
3.4 Återkoppling och kommunikation	10
4 Budget kulturutveckling	11
4.1 Nuläge	11
4.2 Behov av ökade medel	11
4.2.1 Referensgrupp	11
4.2.2 Dialog och Kulturforum	11
4.2.3 Totalt äskande	12
5 Bilaga	12

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Kultursamverkansmodellen (KSM) har sin grund i "Kulturutredningen" från 2009 och utredningen "Spela samman" från 2010. Ett av syftena med det statliga stödet till regional verksamhet är att ge möjligheter för kulturskapare i hela landet att arbeta och utveckla sitt konstnärskap.

I förordningen till samverkansmodellen står att regionen ansvarar för att den regionala kulturplanen utarbetas i samverkan med länets kommuner och efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället. Utöver det förväntar sig Kulturrådet, organisationerna i samverkansrådet och konstnärernas intresseorganisationer (exempelvis KLYS) att regionen för dialog med yrkesverksamma kulturskapare i arbetet med framtagande och genomförande av regionernas kulturplaner.

I KLYS samrådsguide lyfts att samråden ska användas till:

- att inhämta expertkunskaper och erfarenheter från de som är konstnärligt yrkesverksamma i regionen inom olika konstområden:
- att bidra till omvärldsanalys/kartläggning av regionens professionella kulturliv
- att identifiera behov av regionala kultur- och konstnärspolitiska åtgärder
- att skapa förankring och legitimitet för kulturplanen hos det professionella kulturlivet
- att skapa en trovärdig och demokratisk process i kulturplanearbetet
- att i enlighet med de nationella kulturpolitiska målen främja konstnärlig kvalitet i hela landet och erbjuda medborgare i samtliga regioner tillgång till professionell konst och kultur.

Samråden kan på så sätt bidra till en relevant och offensiv regional kultur- och konstnärspolitik, och ett levande konst- och kulturliv i hela landet. Samråden kan och bör omfatta inte bara frågor inom ramen för kultursamverkansmodellen och kulturplanerna, utan även konst- och kulturlivet i stort i regionen.

1.2 Region Gotlands referensgrupp fria professionella kulturskapare

Före 2015 fanns några representanter för det fria kulturlivet i den regionala samverkansgruppen RFKU, Regionalt forum för kulturutveckling. Under 2015 tillskapades i stället en referensgrupp som en följd av ett mål i dåvarande kulturplanen.

Mål ur Region Gotlands kulturplan 2014-2016

"Att RFKU ska bilda en referensgrupp med fria professionella kulturskapare som knyts till forumet för att både ge och få information med syfte att utveckla kulturen på Gotland".

1.2.1 Syfte

Det övergripande syftet med referensgruppen har beskrivits vara att uppnå de regionala och nationella kulturpolitiska målen. Referensgruppen är till för att skapa ett kunskapsutbyte mellan regionen och de fria professionella kulturskaparna. Genom en kontinuerlig dialog är målet att referensgruppen ska bidra till regionens arbete med kulturutveckling, bland annat i processen med kulturplanen.

Något mål har tidigare inte formulerats för gruppen.

1.2.2 Riktlinjer och arbetssätt idag

Regelverket som gruppen baseras på är från 2018.

Tanken har varit att RFKU ska sköta urvalsprocessen för ordinarie medlemmar och vikarier. På grund av hög arbetsbörda i RFKU har praxis i stället blivit att kulturchef/kulturstrateg sätter samman gruppen utifrån tips från enskilda utvecklare.

Regelverket säger idag att referensgruppens medlemmar ska knytas till RFKU för ett år i taget. Vidare är ambitionen är att alla områden ska vara representerade varje gång. Referensgruppens medlemmar har rätt att avsluta sitt engagemang i gruppen, varvid RFKU utser en ny representant. Uppsägning sker skriftlig till kulturstrategen per e-post i så god tid som möjligt.

Regler från 2018:

År 1 och år 2: Ordinarie medlem är grundmedlem, men ska vid behov kalla in sin vikarie.
År 3 och år 4: Vikarien blir ordinarie medlem och en ny vikarie utses som kallas in vid behov.

Det är ordinarie medlems ansvar att se till att vikarien är på plats. Möten har hållits två gånger per år eller så ofta som budget och arbetsbelastning har tillåtit.

1.3 Varför förändring?

Under årens lopp har processerna förändrats organiskt utifrån önskemål från gruppen och funktionalitet. Bland annat har medlemmarna bytts ut mer sällan, eftersom deltagarna har upplevt att det tar tid att komma in i arbetet – särskilt när det endast hålls två möten per år.

Arbetet inom den befintliga gruppen upplevs också ha stagnerat och mer blivit ett informationsmöte än ett forum för inspel till utveckling. Utöver detta lyftes i den befintliga referensgruppen att det är oklart för alla inblandade vad gruppen är till för och vad uppdraget är. En oro finns också för hur uppdraget påverkar möjligheterna att söka stöd för egen räkning samt vad andra aktörer på området tänker om gruppens arbete och medlemmarnas förmåga att representera andra.

När det gäller Region Gotlands långsiktiga, strategiska arbete med kulturutveckling, har fokus under lång tid legat på de regionala kulturinstitutionerna. Den största delen av kulturmedlen fördelas till dessa vilket innebär att genomförandet av kulturplanen främst har varit ett institutionellt ansvar. I den bidragsöversyn som genomfördes 2022-2023 lyftes behovet av att stötta och främja de fria professionella kulturskaparna i högre grad, för att åstadkomma ökad utveckling och förflyttning mot målen. Kulturskaparna utgör en outnyttjad resurs även i strategiska sammanhang och deras engagemang och inkludering kan stärkas.

I den expansiva utvecklingsfas som kulturområdet på Gotland befinner sig i, finns det många frågor där de fria kulturskaparnas åsikter behöver omhändertas. Nuvarande strukturer och arbetssätt fungerar inte för att inhämta de fria kulturskaparnas perspektiv i alla de processer som de borde ges delaktighet i.

För att möta dessa behov behöver riktlinjer och arbetssätt för gruppen utvecklas.

1.3.1 Process förändringsarbete

Förändringsprocessen har skett i dialog med referensgruppens medlemmar. Ett av de ordinarie mötena i den befintliga referensgruppen ägnades åt en förberedande diskussion om behov av förändring. Efter diskussionen sammanställdes ett dokument med förslag till förändringar. Ett ytterligare möte hölls med inspel på detta dokument.

Den befintliga referensgruppen har också givits möjlighet att läsa detta dokument och återkoppla.

1.3.2 Identifierade behov

De behov som har ringats in är:

- Möjligheter till fler inspel tidigare i strategiskt arbete och pågående ärenden.
- En mer transparent tillsättning av gruppen.
- Tydliggörande av uppdrag och förväntningar.
- Ett mer strukturerat arbetssätt.
- Ökad kommunikation och synliggörande av gruppens arbete.

1.3.3 Förslag

Utifrån de inringade behoven samt KLYS samrådsguide presenteras i detta dokument ett förslag till uppdaterade riktlinjer och arbetssätt för referensgrupp fria professionella kulturskapare.

2 Riktlinjer för referensgrupp fria professionella kulturskapare

Nedan beskrivs politiskt beslutade riktlinjer för referensgrupp fria professionella kulturskapare.

2.1 Syfte

Arbetet inom referensgrupp fria professionella kulturskapare är ett led i arbetet med kultursamverkansmodellen och Region Gotlands kulturplan. Gruppen är en dialogyta för kunskapsutbyte mellan professionella kulturskapare och Region Gotland i arbetet med strategisk kulturutveckling.

2.2 Mål

Målet är att skapa delaktighet för fria professionella kulturskapare i de kulturfrågor som berör dem för att stärka Region Gotland som attraktiv plats för yrkesverksamma kulturskapare att bo, utvecklas och verka i.

2.3. Uppdrag

Gruppens uppdrag är att utgöra referensgrupp för kulturområdets fria professionella aktörer och lyfta dessas perspektiv i strategiska frågor som berör kulturområdet.

Arbetet omfattar att framföra synpunkter på kulturplanen, både inför framtagande och vid revideringar. Gruppdeltagarna kan också lyfta frågor som rör fria professionella kulturskapares villkor och möjligheter, såsom avtal- och arvoderingsfrågor, regionala avgifter, stödsystem, AI, upphovsrätt, offentliga aktörers beställarkompetens med mera.

I gruppen diskuteras också behov av och teman för kulturpolitiska diskussioner på externa arrangemang såsom Kulturforum. Gruppen kan också utgöra referensgrupp i övrigt strategiskt utvecklingsarbete, exempelvis inför projektansökningar och i frågor som gäller Kulturella och kreativa branscher, platsutveckling, varumärkesutveckling och destinationsutveckling.

2.4 Deltagare

Gruppen sätts samman av representanter för olika konstområden. Kulturskaparen företräder sin konst och sin yrkesgrupp och inte sig själv som enskild konstnär.

Uppdraget att representera en konst och yrkesgrupp ses som demokratiskt. Det innebär att deltagarnas egen röst och kunskap utgör utgångspunkten för deltagarnas arbete i gruppen. Samtidigt ansvarar varje deltagare för att vara insatt i sitt fälts behov och frågor, såväl lokalt som nationellt.

Gruppen består av 6-9 deltagare. Antalet varierar beroende på gruppmedlemmarnas möjligheter att representera ett eller flera konstområden. Aktuella konstområden identifieras enligt beskrivningen i förordningen för samverkansmodellen och Region Gotlands behov.

Gruppens medlemmar väljs genom ett öppet ansökningsförfarande. En utlysning görs med information om uppdraget samt krav och kriterier på medlemmarnas kunskap och erfarenhet. En bedömningsgrupp granskar inkomna ansökningar och gör ett urval.

2.5 Ersättning

Ersättning för deltagande utgår enligt KLYS arvodesrekommendationer. Arvode utgår för resa till möte, deltagande i möte samt i vissa fall inläsningstid när så meddelas.

3 Arbetsprocess referensgrupp fria professionella

Nedan beskrivs hur arbetet bedrivs för att följa gruppens politiskt beslutade riktlinjer.

Region Gotlands kulturstrateg ansvarar för processen och arbetet med referensgrupp fria professionella.

3.1 Gruppen sätts samman

3.1.1 Utlysning

Utlysning för medverkan i gruppen sker inför nytt verksamhetsår, företrädesvis på hösten. Utlysningen innehåller information om uppdraget, vilka krav som ställs på medlemmarna samt hur urval görs.

3.1.2 Vem kan söka?

En kulturskapare betraktas som professionell/yrkesverksam om personen har dokumenterad utbildning och/eller erfarenhet inom sin konststart, och som under de senaste åren har ägnat sin yrkesverksamma tid åt yrket genom återkommande aktiviteter som påvisar att personen är etablerad inom yrkesområdet. Kulturskapare som kombinerar sin konstnärliga yrkesverksamhet med annat jobb ska alltså kunna betraktas som yrkesverksam, även om personen i fråga inte kan försörja sig till fullo inom yrket.

3.1.3 Ansökan

Intresserade anmäler sig via ett digitalt formulär. Där får sökande beskriva vilken grupp/vilket område man önskar representera och en beskrivning av vad man kan bidra med till gruppens arbete. Ett CV samt registerutdrag från Skatteverket för företag inom kultursektorn bifogas också.

3.1.4 Urval

Urval görs av en urvalsgrupp bestående av kulturstrateg, utvecklare, enhetschef kultur och avdelningschef kultur- och fritid.

Urvalskriterier:

- Sökande ska vara aktiv fri professionell kulturskapare verksam på Gotland.
 - God kännedom om kulturområdets behov, utmaningar, arbetsvillkor och önskemål.
- Fördel om sökande är organiserad i någon av KLYS medlemsförbund eller liknande organisation.
- I urvalet tas hänsyn till en mångfald av konstnärliga uttryck och aktörer samt perspektiv som jämställdhet, geografiska perspektiv, inkludering och hållbarhet.

En grupp sätts samman med ambitionen att ha minst en representant för varje kulturområde inom kultursamverkansmodellens arbetsområde. Hänsyn tas också till aktuella frågor och behov av kompetens, bredd, gruppammansättning m m.

Representanter väljs för 2 eller 3 år med överlappande mandatperioder för att säkra kontinuitet och representation samt möjliggöra att några platser omsätts varje år.

Kulturstrateg meddelar samtliga sökande.

3.1.5 Introduktion av nya medlemmar

Ny medlem introduceras till gruppens arbete med en genomgång av gruppens syfte, mål och arbetssätt samt vad förväntan är på gruppens deltagare. Informationen finns tillgänglig för gruppens medlemmar i en informationsskrift och på Region Gotlands webbsida.

3.2 Möten

3.2.1 Mötesplanering

Målsättningen är att ha 2 - 4 gemensamma tvåtimmarsmöten per år. Antal och möteslängd beror på budget i förhållande till arvoderingsnivåer. Utöver detta kan medlemmar ur gruppen arvoderas för deltagande i mindre arbetsgrupper för aktuella frågor utifrån behov om utrymme finns i budget.

Kulturstrategen föreslår en dagordning utifrån aktuella frågor och förslag från gruppen. Målsättningen är att diskutera några frågor på djupet vid varje mötestillfälle.

Vid varje mötestillfälle används sista delen för att sätta agendan för nästa tillfälle, så att deltagarna ges möjlighet till förberedelse.

3.2.2 Förmöten

Om kulturskaparna önskar träffas för egna förmöten inför samrådsmöten med Region Gotland, får dessa planeras av kulturskaparna själva. Förmöten arvoderas inte av Region Gotland.

3.2.3 Delta på möte

Gruppdeltagarna medverkar på planerade möten. Den som inte kan delta måste meddela detta. Ingen ersättning utgår vid frånvaro. Uppdraget är personligt och ingen ersättare kan skickas.

Den gruppdeltagare som har uteblivit från två eller fler möten utan att lämna besked, kan uteslutas så att platsen ställs till förfogande för ny sökande.

Uppdraget är att representera en konstart och yrkesgrupp. Det ses som demokratiskt, vilket innebär att deltagarnas egen röst och kunskap utgör utgångspunkten för deltagarnas arbete i gruppen. Samtidigt ansvarar varje deltagare för att vara insatt i sitt fälts behov och frågor, såväl lokalt som nationellt.

3.2.4 Mötesanteckningar

Vid varje mötestillfälle utses en deltagare som ansvarig för att föra anteckningar. Anteckningarna delas till samtliga deltagare efter mötet via mail. Beroende på frågornas art avgör kulturstrateg om (delar av) mötesanteckningarna ska tillgängliggöras offentligt via webbsidan.

3.3 Fakturering

Mötesdeltagarna ansvarar för att fakturera enligt överenskommelse utifrån KLYS arvodesrekommendationer. Fakturering ska ske inom överenskommen tidsram (normalt 1 månad). Sker ingen fakturering inom denna tid, utgår ingen ersättning.

3.4 Återkoppling och kommunikation

Information och inspel från mötet delas och används i ärendeberedningar och dialog med tjänstepersoner och politiker. Hänsyn tas till regler kring GDPR.

Kulturstrateg ansvarar för att återkoppla till gruppen hur deras inspel har tillvaratagits i fortsatt process. Det sker på mötestid eller i undantagsfall via mail.

Information om gruppens syfte, mål och arbetssätt finns tillgänglig i en informationsskrift och på Region Gotlands webbsida.

4 Budget kulturutveckling

Kulturstrateg ansvarar för mötesbudget för Referensgrupp fria professionella. Arvodering ska ske enligt KLYS arvodesrekommendationer.

4.1 Nuläge

I dagsläget finns totalt 100 tkr budgeterat för kulturstrategiskt arbete. Det inkluderar arbetet med referensgrupp fria professionella kulturskapare, två årliga kulturforum och kostnader för medverkan i nationella nätverk och möten. Ungefär 50 tkr avsätts i dagsläget till gruppens arbete, men under 2025 fick medel från Kulturforums budget användas för att täcka arvodering för två möten.

4.2 Behov av ökade medel

4.2.1 Referensgrupp

Behovet är fyra möten per år för att få inspel i aktuella frågor löpande. Arvodering av inläsningstid behöver också täckas, för att säkerställa att diskussioner kan föras på rätt nivå. Tabellen nedan visar beräkningar för detta utifrån 2026 års arvodesnivåer.

För vad	Specifikation	Antal deltagare	Å-pris	SUMMA per år
Arvoden	4 möten à 2 h	8	1 130 kr/h	72 000 kr
Reseersättning	Snitt för faktiska kostnader, 4 tillfällen t o r	8	125 kr/deltagare	4 000 kr
Inläsningstid	2 h per deltagare och år	8	1 130 kr/h	18 000 kr
Lokal + fika	4 möten	-	1 000 kr	3 000 kr
Fikakostnad	4 möten	8	60 kr	3 000 kr
TOTALT BEHOV	Årlig budget			100 000 kr

Förändringen med referensgrupp fria professionella kulturskapare ses därför inte kunna göras inom ram. Beräknat behov av ramtillskott är 50 tkr. Prioriteringar kommer att ske i och med framtagande av regionstyrelseförvaltningens gemensamma förslag till mål och budget för 2027. Då kommer detta behov att ställas mot alla andra behov inom regionstyrelseförvaltningen.

4.2.2 Dialog och Kulturforum

Budgeten för övrig regional kulturutveckling ligger i dagsläget också på 50 tkr. Det skall täcka övrig dialog, årlig kompetensutveckling för institutioner, genomförande av två årliga Kulturforum för samordning av arbetet mot kulturplanen och deltagande i nationella nätverk och obligatoriska möten inom kultursamverkansmodellen. Inom budget ska också kompetensutvecklingsinsatser för de regionala kulturinstitutionerna genomföras. Insatserna utgår ifrån kulturplanens mål och handlingsplanens insatser och handlar exempelvis om kunskapshöjande aktiviteter inom beredskapsarbete, barnrätt, medskapande, tillgänglighet, nationella minoriteter eller miljöarbete.

Som referens kan nämnas att Region Gotland under pandemin avsatte 250 tkr enbart för Kulturforum och att den årliga samhällsbyggnadskonferensen har en budget om 200 tkr för ett tillfälle. Under 2025 fick genomförandet av Kulturforum begränsas i omfattning, vilket

påverkar möjligheterna till förståelse för och gemensamma insatser mot Kulturplan 2025-2028.

Bedömningen är att arbetet inte kommer att kunna genomföras 2027 med nuvarande budget.

Behoven beskrivs nedan:

För vad	Specifikation	Å-kostnad	SUMMA per år
Kulturforum	2 möten à 2 h	30 000 kr	60 000 kr
Resor	Nationella nätverk, konferens KSM m m, 3 tillfällen	5 000 kr	15 000 kr
Kompetensutv.	1-2 tillfällen med länsinstitutionerna per år	10 000 kr	20 000 kr
Övriga möten	Dialog med andra aktörer, lokaler + fika		5 000 kr
TOTALT BEHOV	Årlig budget		100 000 kr

Behovet av ramförstärkning för övrig regional kulturutveckling är därför 50 tkr.

4.2.3 Totalt äskande

För dialog och kompetensutvecklingsinsatser mot målen i Kulturplan 2025-2028 är därför behovet 100 tkr för regional kulturutveckling. Prioriteringar kommer att ske i och med framttagande av regionstyrelseförvaltningens gemensamma förslag till mål och budget för 2027. Då kommer detta behov att ställas mot alla andra behov inom regionstyrelseförvaltningen.

5 Bilaga

För kommunikation och löpande arbete med referensgruppen fria professionella kulturskapare har riktlinjer och arbetssätt klippts ut ur denna rapport. Detta kommunikationsdokument innehåller samma information som denna rapport avsnitt 2 och 3 och bifogas för kännedom.

Bilaga:

- Riktlinjer och arbetssätt för referensgrupp fria professionella kulturskapare